

OTÁZKY KE STÁTNÍM ZÁVĚREČNÝM ZKOUŠKÁM

Obor Pastorační a sociální práce

Předmět TEOLOGIE A FILOSOFIE

Žlutě jsou označena témata z předmětu „Teologická etika“. Viz dokument „Studijní opora“ pro názvy témat.

Studenti si vylosují dvě otázky, jednu z I. části souboru otázek z filosofie a teologie (ot.1-10), druhou ze II. části souboru otázek z etiky (ot.11-20). U zkoušky bude k dispozici pouze Bible.

ČÁST I. - OTÁZKY 1- 10 Z FILOSOFIE A TEOLOGIE (otázky 1 – 10)

1. Filosofie a její přínos pro pomáhající praxi.

- Specifika filosofického uvažování oproti jiným způsobům uvažování (např. oproti mýtu, příběhu, psychologii, sociologii apod.)
- charakteristika jednoho z filosofických oborů (např. metafyziky, ontologie, estetiky, hermeneutiky, filosofie výchovy, filosofie náboženství aj.) a jednoho z myšlenkových směrů (idealismus, materialismus, racionalismus, empirismus, stoicismus, epikureismus, existencialismus, personalismus, fenomenologie aj.)
- přínos filosofického uvažování pro profesionální pomáhání, např. s odkazem na konkrétní filosofický obor, myšlenkový směr nebo dílo vybraného myslitele.

2. Člověk jako „problém“, jako subjekt i objekt profesionálního pomáhání.

- Vysvětlení výrazu „problém“ a pojmů subjekt a objekt ve vztahu k člověku obecně a vzhledem k profesionálnímu pomáhání
- dualistické chápání člověka v dějinách filosofického nebo teologického myšlení; napětí ve vztahu „tělo“ a „duše“; příklady pojetí duše, vysvětlení výrazů „péče o duši“ a „celostní pohled“
- **bud'**: ontologický přístup k člověku; pojem podstata a jeho význam, **nebo**: fenomenologický přístup k člověku; fenomény světa, společnosti a času jako danosti; význam těchto přístupů a pojmů pro porozumění člověku.

3. Základy teologie, jejich vazba na pastorační práci.

- Představení teologie; pojmy zjevení, víra, tradice

- způsoby řeči o Bohu, např. analogie, symbol, apofatická a katafatická cesta.
- Vyberte si jedno téma z christologie a přibližte jeho souvislost s pastorační prací.

4. Vznik, obsah a výklad Bible.

- Co je to biblická tradice a jak souvisí se vznikem některých biblických knih?
- Jak dělí Bibli židé a jak křesťané?
- Bible je příběhem vyvoleného národa, počínaje Abrahámem. Jaké jsou jeho další etapy a jak tento příběh vyústí v Novém zákoně?
- Jak byste metodicky správně postupovali při výkladu (exegezi) biblického textu?

5. Pojetí, funkce a poslání křesťanských církví

- Biblické a teologické základy pojmu církev - stručný historicko-politický náhled
- realizační funkce církví: jejich biblické zakotvení a současné naplňování
- rysy občanské společnosti, které toto působení církví umožňují.

6. Pojetí církve v různých křesťanských tradicích, ekumenické hnutí.

- Pluralita křesťanských církví v historickém vývoji; hlavní problémy a přínosy
- současná pojetí církve a její vnitřní organizace v různých křesťanských tradicích
- přehled hlavních křesťanských církví v ČR, jejich specifika
- ekumenické hnutí, příklady ekumenické spolupráce, význam.

7. Právní postavení křesťanských církví v ČR.

- Různé možnosti právního vztahu mezi státem a církvemi (konfesně právní modely)
- zákon o církvích a náboženských společnostech, registrace, zvláštní práva
- majetkové zajištění církví v ČR v nedávné minulosti a současnosti.

8. Biblická, historická, teologická a filosofická východiska sociální práce.

- Biblické inspirace pro sociální práci, příklady zvláště inspirativních starozákonních a novozákonních témat
- teologická východiska sociální práce
- místo sociální práce v dějinách křesťanství, příklady významných osobností, hnutí, institucí
- příklad filosofického východiska pro sociální nebo pastorační práci.

9. Pastorační a spirituální péče.

- Různá pojetí pastorační a pastorační práce
- pokus o definici a o rozlišení pojmů praktická a pastorační teologie, pastorační a spirituální péče
- možnosti pastorační a spirituální péče a jejich vysvětlení na příkladu jedné z cílových skupin: mládež; senioři; osoby bez přístřeší; osoby ve výkonu trestu odnětí svobody; uživatelé drog; příslušníci etnických menšin; nemocní, včetně nemocných v terminálním stadiu; osoby se zdravotním postižením.

10. Různé způsoby prožívání náboženství jako důvod intervence ze strany pomáhajících profesí; náboženství jako pomoc pro pomáhající profese.

- Náboženství prožívané sektářsky (autoritativně, fundamentalisticky), náboženská nesnášenlivost a tím ovlivněné sociální situace (v rodině, práci, škole, sousedství apod.)
- odlišnost ve vztahu k náboženství v různých sociálních prostředích (křesťanství a mimokřesťanská náboženství; náboženská příslušnost a sekulární postoje) a úkol pomáhajících profesí v této situaci
- zprostředkování náboženské péče podle náboženské příslušnosti klienta jako doplnění sociální práce (kontakt na náboženské organizace a náboženské charitativní, diakonické a humanitární organizace)
- vysvětlení problematiky na konkrétním příkladu na základě zkušenosti z osobního života nebo školní praxe a z četby literatury obsahující konkrétní kazuistiky; např. situace sektářského působení náboženských autorit, rodiny s partnery různých vyznání, rodiny s jedním z partnerů bez vyznání apod.

ČÁST II. - OTÁZKY 11-20 Z ETIKY

11. Obecná etika, základní pojmy a uplatnění.

- Co je etika a co zkoumá. Vymezení pojmů etika, mravnost, morálka, étos
- pojem „dobro“ a jeho význam v etice; dobro jako předmět mravního vědění a způsoby jeho poznávání, rozlišení mezi výrazy „dobré“ a „správné“ a dalšími „podobami“ dobra (např. spravedlnost, povinnost, ctnost, mravní norma aj.)
- pojmy svoboda a rozum ve vztahu k etice, svědomí v obecném či křesťanském pojetí (Nový zákon, Akvinský, Kant aj.); jejich uplatnění v praxi.

12. Základy etického uvažování a argumentace v profesní praxi.

- Základní etické teorie a příklady jejich užití, např. etika povinnosti (Kant) a utilitarismus (Bentham, Mill), popř. další modely etického uvažování
- pojem hodnota v kontextu jeho užití v profesní etice (osobní, profesní a specifické hodnoty v pastorační a sociální práci); vztah hodnot a etických teorií
- etické kodexy jako příklad zdroje mravních norem, povaha dokumentů a způsob práce s nimi, příklady dokládající znalost etického kodexu sociální práce.

13. Teologická etika a její novozákonní základy.

- Představení teologické etiky, terminologie, biblické a teologické zdroje
- étos Nového zákona: horská řeč (kompozice, kontext), příklad výkladu jednoho blahoslavenství a jedné antiteze
- přikázání lásky v podobenství o milosrdném Samařanovi: výklad a aplikace
- oblasti uplatnění teologické etiky, její význam ve společnosti a zejména v pastorační a sociální práci.

14. Dekalog jako etická norma.

- Etika Starého zákona
- umístění Dekalogu, biblický kontext, členění
- možnosti výkladu, vztah s Novým zákonem, význam Desatera pro dnešní společnost (např. Světový étos)
- výklad dvou přikázání a jejich aplikace (např. v oblasti pomáhající profese).

15. Princip lidské důstojnosti a idea člověka stvořeného k Božímu obrazu.

- Jak rozumět a interpretovat lidskou důstojnost, kde se s ní setkáváme (např. dokumenty), co rozumíme principem lidské důstojnosti
- idea člověka stvořeného k Božímu obrazu: výklad a důsledky; vztah s principem lidské důstojnosti, příklady respektování lidské důstojnosti v Bibli
- lidská důstojnost ve filosofické argumentaci (např. Kant)
- princip lidské důstojnosti v étosu sociálních a pastoračních pracovníků, jeho význam a příklady jeho uplatnění či porušování.

16. Lidská práva jako součást teologicko-etické argumentace.

- Definice lidských prav, původ, vznik a vztah k teologicko-etické argumentaci
- znaky lidských prav, kategorizace a dimenze, triáda mezinárodní ochrany
- sociální práce jako lidskoprávní profese
- příklady základních dokumentů lidských práv a dokumentů práv zvláště zranitelných skupin: práva dětí a práva osob s postižením (znalost úmluv, principů a uvedení příkladu).

17. Příklady oblastí aplikace teologické etiky: problematika počátku a konce lidského života.

- Teologicko-etická a lidsko-právní analýza diskuse statusu počátku lidského života: různé pozice, přístupy a argumentace
- umělé přerušování těhotenství z pohledu teologické etiky a lidských práv
- základní terminologie v diskusích o důstojném umírání, způsoby argumentace v problematice lidsky důstojného utváření života nevyléčitelně nemocných a umírajících
- doprovázení umírajících a možnosti paliativní péče, vztah s lidskou důstojností
- představení bioetické diskuse.

18. Křesťanská sociální etika.

- Přiblížení oboru a jeho metody, biblická a teologická východiska
- preferenční volba (opce) pro chudé jako jedno z východisek teologického uvažování
- hlavní zásady (principy) křesťanské sociální etiky, jejich vysvětlení doložená dokumenty nebo praxí církví
- sociální (strukturální) hříchy, příklady a možná řešení
- sociální učení katolické církve: encykliky 1891- 2015, historický kontext
- příklady dokumentů sociálního učení v jiných církvích.

19. Užití principů křesťanské sociální etiky v současné společnosti.

- Stručné představení principů či dalších východisek současné křesťanské sociální etiky
- jejich vztah se sociální prací, sociální politikou a s jinými aspekty současné společnosti
- aplikace principů křesťanské sociální etiky, vysvětlení a prokázání hlubší znalosti jejich uplatnění na jedné z těchto konkrétních oblastí: politika, stát a právo; hospodářství a lidská práce; kultura a vzdělávání; rodina; válka a organizované násilí; sociální nerovnosti v globálním měřítku.

20. Řešení etického problému či dilematu v sociální nebo pastorační práci.

- Představení konkrétního etického problému např. z oblasti sociální nebo pastorační práce; pokus o formulaci dilematu
- principy a hodnoty, které budete brát v souvislosti s tímto případem v úvahu a které ho činí eticky problematickým (vycházející např. z etického kodexu, ze zaměření organizace, z příslušné legislativy, lidskoprávních dokumentů apod.)
- pokus o návrh eticky žádoucího řešení, jeho odůvodnění či diskuse o něm, např. s odkazem na příslušné principy a hodnoty nebo teologicko-etické a filosofické inspirace apod.).